

Statsminister Per Bortens tale ved åpningen av
Nordisk invalidekongress i Oslo 15. august 1968.

Synet på de funksjonshemmede og deres muligheter i samfunnet er radikalt endret i løpet av de siste 20 år. Et felles trekk ved tidligere tiltak for funksjonshemmede var at de hadde en skånende og passiv karakter. Dette var en naturlig følge av at behandlingsmulighetene og arbeidsmulighetene var begrenset. Nå er vi gradvis nådd et vendepunkt. Det ble markert ved at det første av Statens attføringsinstitutter ble opprettet - til å begynne med som en rehabiliteringsinstitusjon for sjøfolk som hadde fått skader under innsats for landet under krigen. Men det er særlig i de aller siste år at de funksjonshemmedes problemer har fanget allmenn interesse og fått sin betimelige plass i den sosialpolitiske opinion. Årsakene til dette er flere: Framskritt i medisin,

-2-

proteseteknikk og tekniske hjelpemidler har i vesentlig grad redusert virkningene av selv alvorlige funksjonshemninger. Det har vært sterk etterspørsel etter arbeidskraft - den teknologiske utvikling har ført til at fysisk førlighet spiller mindre rolle enn før. Den økonomiske framgangen har samtidig gjort det mulig for større offentlig aktivitet for de funksjonshemmede. Dermed er ikke sagt at innsatsen er stor nok. Alle disse faktorer har gjort sitt til å skape en mer optimistisk holdning og en mer ærgjerrig. I denne utviklingen har og de funksjonshemmedes egen holdning spilt en vesentlig rolle. Tidligere var de funksjonshemmede mer isolert enn nå og derfor sosialpolitisk mer passive.

Det er et markert trekk ved utviklingen i de senere år at de funksjonshemmede gjennom sine egne interesseorganisasjoner tar opp problemer til samfunnsmessige løsninger.

I Norge som i de fleste andre land, er det vanskelig å fastslå heit nøyaktig til enhver tid behovet i omsorgen for funksjonshemmede. Vi kjenner f.eks. ikke det eksakte tall på mennesker som hvert år blir funksjonshemmet på grunn av trafikkulykker. Men en undersøkelse ved samtlige kirurgiske avdelinger i landet viste at 10 % av innleggelsene skyldtes trafikkskader. Transportøkonomisk institutt har regnet ut at trafikkulykkene hvert år koster landet mellom 500 - 700 millioner kr. I dette tallet er regnet med skader på materiell og personer, inkludert syketrygd, attføringsutgifter, pensjoner og produksjonstap. De rent menneskelige aspekter er imidlertid

viktigere enn de økonomiske. I dag spiller trafikkulykkene samme rolle som de store epidemiene før i tiden. Statistikken over uførepensjonister viser at det i Norge er om lag 100.000 personer som får pensjon på grunn av funksjonshemninger.

Om lag 2/3 av disse har fysiske funksjonshemninger og blant dem er personer med forskjellige typer av vanførhet en meget stor gruppe. Men vi vet at problemet tallmessig er langt større enn statistikken over uførepensjonister viser. Vi må legge til tallet på funksjonshemmede som er i arbeid eller som kommer under andre trygde- og pensjonsordninger. Vi må også legge til tallet på funksjonshemmede barn og unge og tallet på voksne som ikke har så høy grad av funksjonshemning at de har rett til uførepensjon.

I fjor sendte Regjeringen en melding til Stortinget om de retningslinjer vi vil følge når det gjelder den videre utvikling av omsorgen for funksjonshemmede. Meldingen er i seg selv et resultat av en utvikling i retning av bedre koordinering på sentralt hold. Meldingen er drøftet i Stortinget, som i hovedtrekkene sluttet seg til de linjer som var trukket opp. Det er med interesse jeg har bemerket at denne kongress vil drøfte flere av de tiltak som Regjeringens melding inneholdt.

Mange funksjonshemmede og særlig sterkt vanføre har helt spesielle boligproblem. Mange trenger en bolig som ligger kommunikasjonsmessig hendig til. Noen trenger boliger som er særlig dimensjonert og med særskilt utstyr. I samband med attføringsopplegg må mange flytte til distrikter der boligmarkedet er stramt og bokostnadene høye.

Jeg legger derfor stor vekt på at Statens husbank har etablert en særlig ordning for finansiering av spesialboliger for vanføre. Flere instanser medvirker nå til bygging og ominnredning av boliger for f.h., og det er også etablert en egen ordning med husleiestønad. I tilknytning til meldingen har Stortinget imidlertid uttalt at kommunene og staten til sammen må ta et krafttak på dette området. Også spørsmålet om samfunnsplanleggingens medvirkning til å løse de funksjons-

hemmedes problemer generelt, er det av vesentlig betydning å få drøftet. Vi er jo hittil kommet altfor kort på dette felt, og det er nå på tide at man får til en praktisk løsning på de samarbeidsproblemer som her reiser seg.

Regjeringens melding peker på at det hittil ikke har vært ofret tilstrekkelig omtanke på f.eks. lett adkomst til offentlige institusjoner. Spørsmålet er om en bør løse dette problem særskilt, eventuelt ved å gi lovhjemmel for pålegg som kan sikre at det blir tatt rimelig hensyn til funksjonshemmede - når offentlige bygninger og anlegg blir planlagt.

Nettopp som et ledd i koordineringsbestrebelsene vil det i nær framtid bli etablert et fast interdepartementalt samordningsutvalg i omsorgen for funksjonshemmede. For å

oppnå fastere samarbeid mellom organisasjonene og det offentlige, vil det bli oppnevnt et råd for funksjonshemmede. På dette felt - som på mange andre - har organisasjonene utført et nybrottsarbeid og de fungerer fremdeles som pionerer når det gjelder å spore opp behov, peke på praktiske løsninger og sette i gang forsøk. I erkjennelese av dette har Regjeringen i de siste år foreslått en egen bevilgning til dette formål. De erfaringene vi har høstet hittil synes å tyde på at nytteeffekten av denne bevilgning er relativ stor og stimulerende - noe jeg håper at også organisasjonene har registrert.

La meg også nevne betydningen av at planer og program som blir lagt på sentralt hold vinner tilslutning lokalt. Kommunene har en sentral stilling når det gjelder å gjøre samfunnet mer "handikapp-vennlig". De frivillige organisasjoner har særlige forutsetninger for det opplysningsarbeidet som må til og utfører ellers verdifullt arbeid ved å lansere nye ideer og ved tilveiebringelse av økonomiske ressurser.

I det hele tatt er problemer av en slik størrelsesorden at alle positive krefter må gå sammen om å løse dem. Det er derfor med stor tilfredshet jeg har registrert det gode samarbeid som synes å være etablert mellom organisasjonene og det offentlige. Jeg håper dette samarbeid vil utvikle seg videre, og jeg kan forsikre om at Regjeringen

-10-

på sin side vil stille seg positiv til en slik utvikling. All samfunnsinnsats bygger på avveining. Resultatet av denne avveining vil til enhver tid avsløre om medmenneskelig solidaritet har tilstrekkelig gjennomslagskraft i våre sinn.

På vegne av den norske regjering vil jeg få ønske lykke til med det arbeid og de drøftinger som skal finne sted under denne konferanse. Alle som beskjeftiger seg med de funksjonshemmedes problemer på den offentlige side, vil med interesse følge konferansens arbeid.